

TRAFICOM

Liikenne- ja viestintävirasto

Kävelyn ja/tai pyöräliikenteen edistämishjelmat

Hakijan tukimateriaali

Sisältö

1. Valtionavustuksen tavoitteista
2. Yleistä ja hankkeilta edellytettyä
3. Edistämishjelman laadintaprosessista
4. Vuorovaikutus läpi prosessin
 - 4.1. Huomioita vuorovaikutuksesta
5. Tarkasteltavat edistämisen osa-alueet
6. Materiaaleja

1. Valtionavustuksen tavoitteista

- ▶ Edistämishjelmalla saadaan muodostettua käsitys **paikallisesti tavoiteltavasta edistämiskokonaisuudesta**, jonka pohjalta voidaan tehdä päätöksiä ja toimenpiteitä kävelyn ja/tai pyöräliikenteen edistämiseksi.
- ▶ Edistämishjelma luo pohjan **pitkäjänteiselle, tavoitteelliselle ja vuorovaikutteiselle** kävelyn ja/tai pyöräliikenteen **edistämistyölle** sekä **parantaa kävelyn ja pyöräliikenteen edellytyksiä** kunnassa.
- ▶ Sitoutumalla suunnitelmalliseen edistämistyöhön ja edistämishjelman toimenpiteiden toteuttamiseen voidaan saavuttaa laajoja hyötyjä sekä myös tavoitella mm. kävelyn ja pyöräliikenteen kulkutapaosuuksien kasvua.

2. Yleistä ja hankkeilta edellytettyä

- ▶ Avustusta voi saada joko yksittäisen kunnan tai useamman kunnan yhteisen kävelyn ja/tai pyöräliikenteen edistämishjelman laatimiseen.
 - ▶ Kyseessä voi olla uusi edistämishjelma tai edistämishjelman päivitys.
- ▶ Edistämistyön ja -ohjelman tavoitteet, painotukset ja toimenpiteet määritellään kunnan/seudun omista lähtökohdista, mutta hankkeissa **tulee tarkastella** kävelyn ja/tai pyöräliikenteen **edistämistä kokonaisvaltaisesti**. (ks. diat 5 ja 8-17)
- ▶ Edistämishjelma tulee laatia ja toimenpiteitä suunnitella **poikkihallinnollisesti** ja **yhteistyössä** eri **sidosryhmien kanssa**. (ks. dia 7)
- ▶ Valmis edistämishjelma suositellaan vietävän **poliittiseen käsittelyyn** (kunnanhallitus/-valtuusto)

3. Edistämisohjelman laadintaprosessista

Laadinnassa tulee tarkastella ja/tai määrittää ainakin seuraavia:

- 1) kävelyn ja/tai pyöräliikenteen edellytykset** (yhdyskuntarakenne, palveluiden sijoittuminen jne.) ja olosuhteet sekä asukkaiden näkemykset ja tarpeet;
- 2) asettaa** edistämistyölle visio ja **tavoitteet** kytkeytyen kunnan tai seudun strategioihin;
- 3) määrittää toimenpiteet** edistämistyön eri osa-alueet kattaen (ks. diat 8-17) ja
- 4) määrittää** toimenpiteille **seurantamittarit** sekä aikatauluttaa ja **vastuuttaa** toimeenpano ja **seuranta**.

- ▶ Prosessin myötä saadaan käsitys paikallisesti tavoiteltavasta ja tarpeellisesta edistämiskokonaisuudesta, jonka pohjalta voidaan tehdä päätöksiä ja toimenpiteitä kävelyn ja/tai pyöräliikenteen edistämiseksi.
- ▶ Edistämisohjelman **päivityksen yhteydessä** kannattaa käydä läpi edellisen edistämisohjelman tmv. ohjelman toteumaa ja tarkastella, mihin vaiheisiin prosessissa on syytä kiinnittää edeltävää enemmän huomioita (esim. eri osapuolien sitouttaminen ja yhteistyö, vastuutus, seuranta).
- ▶ Lisäksi on hyvä tarkastella, mitkä osa-alueet tai toimenpiteet ovat edenneet paremmin kuin toiset, ja miksi, ja/tai onko tulevana vuosina tarve painottaa joitain edistämisen osa-alueita tai toimenpiteitä entistä vahvemmin.

4. Vuorovaikutus läpi prosessin

► Edistämishjelman laadinnassa edellytetään vuorovaikutusta:

- kunnan eri toimialojen (mm. liikenne ja maankäyttö, kasvatus ja koulutus, elinkeino- ja matkailupalvelut, liikunta-, terveys- ja hyvinvointipalvelut, viestintä),
 - keskeisten sidosryhmien (esim. kolmannen sektorin toimijat),
 - alueellisten julkisen sektorin toimijoiden välillä sekä
 - asukkaiden ja muiden liikkujien suuntaan.
- Lisäksi suositellaan myös:
- Kunnan/kuntien poliittisten päättäjien tavoittamista ja osallistamista edistämishjelman laadintaan läpi prosessin,
 - vuorovaikutusta aihepiirin kannalta muiden keskeisten toimijoiden (esim. matkailu, pyöräpalvelut, joukkoliikennetoimijoiden) suuntaan sekä
 - suurten ja/tai keskeisten työnantajien kesken.
- Vuorovaikutuksella saadaan tietoa ja ymmärrystä nykytilanteesta ja tarpeista sekä voidaan mm. tiivistää kunnan sisäistä ja eri toimijoiden keskinäistä yhteistyötä.
- Hankkeissa toteutettava vuorovaikutus ja sen kohteet tulee kuvata valtionavustushakemuksessa. Vuorovaikutus määritellään kunnan/seudun omista lähtökohdista.

4.1. Huomioita vuorovaikutuksesta

- ▶ Kävelyn ja pyöräliikenteen edistäminen ei ole vain yhden toimialan vastuulla ja toimenpiteitä. Näin myös edistämishjelma tulee laatia monialaisessa työryhmässä, johon osallistetaan keskeisiä sidosryhmiä ja päättäjiä ja/tai tehdään vuorovaikutus em. tahoihin työryhmän toiminnan ulkopuolella.
- ▶ Myös asukkaita eli kohderyhmiä on tärkeää kuulla ja osallistaa työhön. Asukkaiden näkemykset, ideat ja tarpeet ovat moninaiset, joihin vaikuttaa esim. ikä, toimintarajoitteet, asuinpaikka, etnisyys tai kansalaisuus, kieli ja sosioekonominen asema.
- ▶ Hanketta suunniteltaessa tai viimeistään työn alussa tulee tunnistaa keskeiset sidosryhmät ja eri toimijat sekä suunnitella, miten tahot osallistetaan työhön ja sitoutetaan edistämiseen.
- ▶ Kun edistämistyön kannalta keskeiset toimijat tavoitetaan ja osallistetaan työhön jo ohjelman laatimisen yhteydessä, tukee se valmiin edistämishjelman toimeenpanoa.
- ▶ Tarkempia huomioita sidosryhmätyötä koskien on koottu [Kävelyn ja pyöräliikenteen edistämishjelma, Työn vaiheet ja ohjeet kunnalle](#) -oppaaseen (Valonia), (s. 7-10).

5. Tarkasteltavat edistämisen osa-alueet

Edistämistyön ja -ohjelman tavoitteet, painotukset ja toimenpiteet määritellään kunnan/seudun omista lähtökohdista, mutta hankkeissa tulee tarkastella edistämistyötä kokonaisvaltaisesti huomioiden esimerkiksi:

- A. Kävelyn ja pyöräliikenteen reitit ja olosuhteet
- B. Liikkumisen ohjauksen toimenpiteet eri kohderyhmille
- C. Kestävät matkaketjut
- D. Kunnossapidon periaatteet ja eri palveluiden saavutettavuus ympärivuotisesti
- E. Viestintä osana edistämistyötä
- F. Edistämishjelman seuranta (toimenpide- ja ohjelmataso)

Lisäksi suositellaan, että tarkastellaan ja määritetään toimenpiteitä myös esimerkiksi aiheista:

- G. Liikenneturvallisuus (mm. koulu- tai muilla arjen matkoilla)
- H. Pyörämatkailu
- I. Tilapäiset liikennejärjestelyt

A) Kävelyn ja pyöräliikenteen reitit ja olosuhteet

- ▶ Edistämistyön nykytilakatsauksen yhteydessä on tarpeen arvioida kävelyn ja pyöräliikenteen olosuhteiden (mm. reitit ja pyöräpysäköinti) tilannetta ja kehittämistarpeita
- ▶ Edistämishjelman yhteydessä on tärkeää tunnistaa keskeiset kävelyalueet sekä pyöräliikenteen tavoiteverkko sekä muodostaa tavoiteverkolle verkollinen hierarkia. Tärkeää on myös muodostaa periaatteet eri verkon osissa käytettävistä ratkaisuksista.
- ▶ Lisäksi on suositeltavaa tarkastella autoliikenteen verkon hierarkiaa ja sen kehittämismahdollisuuksia sekä tunnistaa alueita, joilla autoliikenteen rauhoittaminen on tarpeen
- ▶ Edistämishjelman toimenpideosion aihioita voivat olla esim.
 - ▶ Yksityiskohtaisemman kävelyn ja pyöräliikenteen olosuhteiden inventointi (risteysalueiden turvallisuuspuutteet, päällysteiden kunto jne.)
 - ▶ Keskeisimmät kävelyn painopistealueiden ja pyöräliikenteen tavoiteverkon täydentämis- tai parantamishankkeet
 - ▶ Pyöräpysäköinnin kehittämissuunnitelman laadinta
 - ▶ Autoliikenteen verkkohierarkian ja nopeusrajoitusten kehittämistarkastelu ja eri liikennemuotojen liikenteellisten kokonaisuuksien yhteensovittaminen
 - ▶ Liikenteen rauhoittamissuunnitelman laadinta
 - ▶ Tavoiteverkon keskeisimpien osien tarkennetun verkkokuvauksen laadinta (otetaan kantaa esim. jalankulun ja pyöräliikenteen erotteluun verkon eri osissa, pyöräliikenteen järjestämistapaan ja 1-/2-suuntaisuuteen jne.)

B) Liikkumisen ohjauksen toimenpiteet eri kohderyhmille

- ▶ Liikkumisen ohjaus on osa kestävästä liikkumisesta edistämisen keinovalikoimaa. Tavoitteena on vähentää yksin omalla autolla ajamista ja kasvattaa esim. kävelyn ja pyöräilyn, joukkoliikenteen ja muiden liikkumispalveluiden suosiota.
- ▶ Kävelyn ja pyöräliikenteen edistämisestä tulee vaikuttavampaa kun mm. olosuhteiden kehittämisen lisäksi panostetaan myös liikkumisen ohjaukseen.
 - ▶ Menetelmiä voivat olla esim. viestintä, neuvonta, markkinointi, palveluiden kehittäminen, erilaiset kannustimet ja liikkumisen suunnitelmat.
- ▶ Liikkumisen ohjauksen **toimenpiteitä kannattaa suunnitella ja kohdentaa räätälöidysti useille eri kohderyhmille sekä erilaisiin tilanteisiin.**
 - ▶ Esim. työpaikat, kunnan työntekijät, koululaiset, iäkkäät, lapsiperheet, harrastusseurat, opiskelijat, asuinalueet sekä yleisötapahtumat, uuden infran valmistuminen, talviaika yms.
- ▶ Liikkumisen ohjaus osana kävelyn ja pyöräliikenteen edistämistä edellyttää kunnan eri toimialojen ja palveluiden sekä eri toimijoiden välistä yhteistyötä.

C) Kestävät matkaketjut

- ▶ Matkaketjulla tarkoitetaan matkan eri vaiheiden muodostamaa kokonaisuutta. Yksi matka (esim. kotoa lopulliseen kohteeseen) sisältää lähes poikkeuksetta eri kulkutapoja. Kestävä matkaketju tarkoittaa esim. kävellen, pyörällä, kaupunkipyörällä, bussilla ja junalla tehtyjen matkojen yhdistämistä.
- ▶ Kestävien matkaketjujen edistäminen voi lisätä joukkoliikenteen houkuttelevuutta, kävelyä ja pyöräilyä sekä vähentää henkilöauton käyttöä.
- ▶ **Edistämishjelmaa laadittaessa voidaan esim.** tarkastella matkaketjuja, niihin liittyviä tarpeita ja esteitä, keskeisiä pysäkkejä tai solmupisteitä ja määrittää esim. olosuhteiden ja palveluiden kehittämiseen tai viestintään ja tiedottamiseen liittyviä toimenpiteitä.
- ▶ Jos edistämishjelmassa tarkastellaan pyörämatkailua, tulee matkaketjujen tarkastelusta olennaista myös tästä näkökulmasta.

D) Kunnossapidon periaatteet ja eri palveluiden saavutettavuus ympärivuotisesti

- ▶ Edistämishjelmatyön yhteydessä on suositeltavaa käydä läpi kunnossapidon aluerajaukset, sopimusten aikajänteet ja sisällöt, kunnossapidon käytännöt sekä tunnistetut kehittämistarpeet
- ▶ Lisäksi on suositeltavaa nostaa esiin esimerkkejä kehittämistarpeista ja –kohteista sekä konkretisoida olemassa olevista puutteista aiheutuvaa haittaa
- ▶ **Varsinainen kunnossapidon kehittämisen suunnittelu on suositeltavaa esittää edistämishjelman toimenpiteenä.** Kehittämissuunnitelmassa voidaan tarkastella mm.
 - ▶ Kunnossapidon onnistumista ja kehittämistarpeita
 - ▶ Toimenpideaikoja ja lähtökynnyksiä
 - ▶ Keskeisimpien reittien kunnossapidon priorisointia
 - ▶ Kunnossapidon sopimusten ja laadunvalvonnan kehittämistarpeita
 - ▶ Yhteistyötä eri kunnossapidon toimijoiden välillä
 - ▶ Väyläverkon kunnon seuranta (inventointi ja ohjelmointi)

E) Viestintä osana edistämistyötä

- ▶ Kävelyn ja pyöräliikenteen edistäminen ei ole vain yhden toimialan vastuulla ja muutaman toimialan toimenpiteitä. Eri toimialojen kautta mm. tavoitetaan eri kohderyhmiä. Näin myös viestintä kannattaa nivoa osaksi kunkin toimialan toimenpiteisiin.
- ▶ **Viestintä ja eri kohderyhmien huomioiminen ovat tärkeä osa edistämistyötä.** Tätä on hyvä tarkastella edistämishjelmaa laadittaessa ja toimenpiteitä määritettäessä.
- ▶ Tarkempi viestinnän kehittämisen suunnittelu tai suunnitelma voidaan esim. kirjata yhdeksi edistämishjelman toimenpiteeksi.

F) Edistämishojelman seuranta (toimenpide- ja ohjelmataso)

- ▶ Edistämishojelman tavoitteiden ja **toimenpiteiden** seurannan tarkastelu ja **seurannan määrittely ovat keskeinen osa edistämishojelman laadintaa ja jatkuva seuranta osa ohjelman valmistumisen jälkeistä edistämistyötä.**
 - ▶ Laadinnan yhteydessä asetetuille tavoitteille määritetään mittarit. (Esim. miten ja millä aikavälillä kävelyn ja/tai pyöräliikenteen määrää ja kulkutapaosuuksia, investointitasoa, asukkaiden tyytyväisyyttä olosuhteisiin tai vaikkapa onnettomuuksia mitataan.)
 - ▶ Edistämishojelmaan kirjattavien **toimenpiteiden tulee olla riittävän tarkkoja**, niille tulee nimetä selkeät vastuutaho(t) ja toteutuksen aikataulu, että niitä voidaan toteuttaa.
- ▶ Seurannan osalta on olennaista määrittää myös työryhmä tai -ryhmät, joissa edistämishojelman toteutusta käydään säännöllisesti läpi sekä miten edistämistyön etenemisestä viestitään mm. päättäjille ja asukkaille.
- ▶ **Säännöllinen seuranta** mahdollistaa edistämistyön etenemisen arvioinnin, mutta myös auttaa tunnistamaan, missä asioissa on edistytty ja mihin toimenpiteisiin on tarvetta panostaa vahvemmin.
 - ▶ Jatkuva seuranta auttaa myös tunnistamaan uusia toimenpidetarpeita sekä sitouttamaan uusia vastuutahoja mukaan edistämistyöhön.

G) Esimerkkejä liikenneturvallisuuden tarkastelemisesta ja toimenpiteistä

- ▶ Edistämishjelman yhteydessä on tärkeää tunnistaa tarkemmin liikenneturvallisuuden kehittämiskohteita joko osana työtä tai edistämishjelman toimenpiteenä
 - ▶ Toimenpide voi pitää sisällään esimerkiksi pääreittien liikenneturvallisuuspuutteiden inventointia ja kehittämistoimien tunnistamista (nopeat toimenpiteet sekä isompia parannuksia tarvitsevat kohteet) erityisesti keskeisimmillä reiteillä sekä erikoiskohteissa (esim. koulureitit ja koulujen lähiympäristöt).
 - ▶ Turvallisuuspuutteita inventoitaessa on hyvä keskittyä ainakin risteysalueisiin ja ylityskohtiin, kävelyn ja pyöräliikenteen erottelun tarpeeseen, näkemiin sekä kävelyn ja pyöräliikenteen reittien kuntoon
- ▶ Liikenteen rauhoittamisen suunnittelu on suositeltavaa osoittaa edistämishjelman toimenpiteenä
 - ▶ Suunnitelma voi kohdistua yksittäiselle alueelle tai useammille alueille – samassa yhteydessä on suositeltavaa tarkastella mm. nopeusrajoituspolitiikkaa sekä arvioida tarvittavia fyysisiä rauhoitustoimia tarkoituksenmukaisen nopeustason saavuttamiseksi

H) Pyörämatkailu

- ▶ Edistämishjelmassa voidaan tarkastella myös pyörämatkailua ja vapaa-ajan pyöräilyä. Pyörämatkailun ja virkistyspyöräilyn roolin ja mahdollisuuksien huomiointi ja kehittäminen voi mm. tukea alueen matkailua ja kestäväää matkailua, lisätä yritysten ja alueen elinvoimaisuutta sekä asukkaiden hyvinvointia ja parantaa turvallisuutta.
- ▶ Pyörämatkailun ja virkistyspyöräilyn potentiaali ja kehittämismahdollisuudet kunnissa ja alueilla ovat suuret. Lisäksi pyörämatkailun ympärivuotisuuden potentiaali lisää mahdollisuuksia tasapainottaa alueen matkailusesonkeja.
- ▶ **Pyörämatkailun kehittämiseen liittyy niin olosuhteiden, reittien ja palveluiden kehittäminen kuin matkailijan tarpeiden ymmärtäminen sekä yhteistyön ja markkinoinnin kehittämistoimenpiteet.**
 - ▶ Tarkempi pyörämatkailun kehittämisen suunnittelu tai suunnitelma voidaan esim. kirjata yhdeksi edistämishjelman toimenpiteeksi.
- ▶ Lisätietoa pyörämatkailun kehittämisen mahdollisuuksista ja keinoista löytyy Pyörämatkailukeskuksen verkkosivuilta: <https://www.bikeland.fi/pro/>

I) Tilapäiset liikennejärjestelyt

- ▶ Kokemukset tilapäisistä liikennejärjestelyistä kävelijöiden ja pyörällä liikkuvien näkökulmasta on hyvä nostaa esiin osana edistämishjelman nykytila-analyysiä.
- ▶ **Edistämishjelman toimenpideosioon** on suositeltavaa nostaa **yksityiskohtaisempi tarkastelu tilapäisten liikennejärjestelyiden periaatteiden ja tilapäisiin liikennejärjestelyihin liittyvän lupaprosessin päivittämisestä** niin, että kävelyn ja pyöräliikenteen olosuhteet saadaan turvallisiksi ja toimiviksi myös työmaiden kohdalla.
 - ▶ Esim. [Lappeenrannan ohjeet ja määräykset tilapäisille liikennejärjestelyille](#), [Liikkumisen ohjaus Kotkan infrahankkeissa](#) ja Oulu: Liikkumisen ohjauksen toimintatavat Oulun infrahankkeissa ([loppuraportti](#) ja [ohjekortit](#))
- ▶ Tilapäisiin liikennejärjestelyihin liittyvien käytäntöjen päivityksessä on suositeltavaa huomioida esim.:
 - ▶ Periaatteet siitä, mihin liikkujiin tilapäisjärjestelyistä aiheutuvat haitat kohdistuvat ja mitkä kulkumuodot ohjataan tarvittaessa kiertoreiteille
 - ▶ Katualueella tehtävien töiden luvitusprosessin tarkastelu ja kehittäminen kokonaisuudessaan sekä suunnittelijoille ja urakoitsijoille annettavat ohjeet:
 - ▶ Miten prosessi tukee tilapäisten järjestelyiden haittojen minimointia ja haittojen oikeudenmukaista kohdentumista?
 - ▶ Linjaukset tarvittavista tilapäisten järjestelyiden suunnitelmista: vaatimukset ja hyväksyntä
 - ▶ Miten työaikaisten liikennejärjestelyiden toteutumista ja ylläpitoa valvotaan?
 - ▶ Periaatteet kohteen ennallistamisesta ja sen aikataulusta
 - ▶ Tiedottaminen ja viestintä

6. Materiaaleja

- ▶ Vuosina 2021-2026 valmistuneita kävelyn ja/tai pyöräliikenteen edistämishjelmia: [Valtionavustushankkeet koottu Traficomien nettisivuille](#)
- ▶ Kävelyn ja pyöräliikenteen edistämishjelma - Työn vaiheet ja ohjeet kunnalle (Valonia): <https://valonia.fi/wp-content/uploads/2025/09/Kavelyn-ja-pyoraliikenteen-edistamishjelma-Ohje.pdf>
- ▶ Suunnitelmapohja kävelyn ja pyöräliikenteen edistämishjelman laadintaan (Valonia): <https://valonia.fi/materiaali/suunnittelupohja-kavelyn-ja-pyoraliikenteen-edistamishjelmalle/>
- ▶ Aineisto sisältäen toimenpidevinkkejä, osallistamisen tapoja ja muotoja keskittyen lasten ja nuorten kestävän ja turvallisen liikkumisen edistämiseen (Traficom): [Hyviä käytäntöjä lasten ja nuorten kestävän ja turvallisen liikkumisen edistämiseen - tarkastelu vuosina 2015-2023 toteutettuihin valtionavustushankkeisiin \(pdf, 6,48 Mt\)](#)
- ▶ [Liikunnallisen elämäntavan näkökulma pyöräilyn edistämishjelmissä - Paikallisten suunnitelmien ja ohjelmien tarkastelu \(Likes, 2024\)](#)

